

úřad
pro ochranu
osobních
údajů

informační bulletin

3 / 2003

Druhé čtvrtletí třetího roku

Úřad pro ochranu osobních údajů si v druhém čtvrtletí roku 2003 připomněl, že 1. června dosáhl věku 3 let. V tomto „stáří“ lidský tvor obvykle jde do mateřské školky, a tedy vstupuje poprvé do lidské společnosti za hranicemi kruhu rodinného. Za tři roky své existence v České republice Úřad pro ochranu osobních údajů už nepochybně také překročil úzký okruh rodiny znalců ochrany osobních údajů: Stovky dotazů jednotlivých občanů, dle dikce zákona „subjektů osobních údajů“, množství konzultací poskytnutých společnostem, podnikům a advokátním kancelářím, dle dikce zákona nejčastěji „správcům osobních údajů“, desítky kontaktů s médii – vše nasvědčuje tomu, že veřejnost začíná vážně přijímat a chápat nový fenomén, jímž ochrana osobních údajů v České republice je.

Průběh šetření a kontrol toho, jak je naplňován zákon o ochraně osobních údajů, přivedl k možnosti bilancovat ve druhé výroční zprávě Úřadu nejčastější problémy, které kontrolní odbor detekoval. (Výroční zpráva je dostupná i na webových stránkách Úřadu.) Zaznamenány byly i některé opakující se problémy při podávání stížností. Protože jde o velmi instruktivní zjištění, přetiskujeme tuto pasáž výroční zprávy za rok 2002 i v tomto čísle informačního bulletinu.

Práce Úřadu byla zaznamenána a uplatňovala se i na mezinárodní úrovni - také o tom informuje stávající číslo bulletinu.

Úřad budoval i pracovní zázemí ve svém novém sídle a ve druhém čtvrtletí letošního roku uvedl do provozu svou odbornou knihovnu, v níž vytváří knihovní fond právnícké literatury, publikací týkajících se ochrany osobních údajů a v širším pohledu také těch, které reflektují problematiku lidských práv z hlediska ochrany osobních údajů, včetně práva na soukromí.

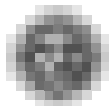
Větší uživatelský komfort nabízejí i značně rozsáhlé webové stránky Úřadu: Slouží už především fulltextové vyhledávání, k dispozici je funkce pro tiskovou verzi dokumentů, soustavně jsou uváděna data publikace materiálů.

Pravidelná čtvrtletní tisková konference Úřadu se dotýkala problémů, o nichž informuje i toto číslo bulletinu.

Tisková konference

Tisková konference 25. 6. 2003 poukázala na zásadní význam historického rozhodnutí občanů ČR v referendu o vstupu do EU a konstatovala význam tohoto rozhodnutí také pro další práci a působení Úřadu pro ochranu osobních údajů.

V současné době ale bylo třeba (bohužel) také konstatovat, že Úřad se znepokojením zaznamenává, jak ochrana osobních údajů bývá lehkomyšlně obětována (obdobně jako i jiné atributy lidských práv) zájmu jednostranného a vůči právu jedince na ochranu soukromí bezohledného uplatňování zájmů jiných. Vyvážený přístup k základním lidským právům, k nimž ochrana soukromí patří, a k jiným právním normám je dokonce nekompetentně zesměšňován a arogantně přehlížen. Příkladem je nedávný postup Ministerstva zdravotnictví při zavedení příletových karet v rámci prevence proti epidemii SARS. Ministerstvo ignorovalo závěry meziresortního ministerského jednání k zavedení příletových karet a nevyvolalo konzultace o ochraně osobních údajů, jak mu bylo uloženo. Státy EU skutečně i v období nejvyššího ohrožení epidemií SARS prokazovaly daleko vyváženější postoj a větší respekt k právům jednotlivce na ochranu soukromí, přestože nebyly nákazou ohroženy o nic méně než Česká republika.

Úřad rovněž dospěl k poznatku, že zákon č. 101/2000 Sb., v platném znění, se často stává záminkou při nekorektním či nekompetentním jednání s občany na úřadech – např. v souvislosti s uplatňováním zákona o evidenci obyvatel a rodném čísle. Úřad pro ochranu osobních údajů připomínkoval novelu tohoto zákona, která prochází v současné době legislativním procesem. V tomto kontextu je třeba počítat se změnou v užívání rodného čísla. K otázce využívání rodného čísla či jiného národního identifikátoru vyjádřil před časem svou glosou názor Úřadu jeho předseda: Zdůraznil, v souladu s evropskými legislativními zásadami, že klíčové je nikoli zavedení eventuálního jiného identifikátoru občana ČR, nýbrž stanovení pravidel, která budou upravovat užívání jakéhokoliv identifikátoru. (Glosa na adrese www.uoou.cz/aktuality.php3).

K problému monitorování zaměstnanců zaměstnavatelem na pracovišti, který vzbudil široce zájem zaměstnanců i zaměstnavatelů, se vyjádřil Úřad v rozboru, který zveřejnil už v částce 23 svého Věstníku a na webových stránkách. Je třeba upozornit ještě na fakt, že Rada Evropy na podzim loňského roku vytyčila požadavek na vytvoření transparentních a jednoznačných zásad pro kontrolu chování zaměstnanců zaměstnavateli a dohled nad jejich počty.

Úřad dokončoval v průběhu 2. čtvrtletí práci na novele zákona o ochraně osobních údajů, která zohledňuje několik připomínek, zveřejněných v Pravidelné zprávě Evropské komise 2002 o pokroku České republiky v přípravě na vstup do EU a projednávaných také v posuzovacím procesu tzv. Peer Review. Návrh novely zákona byl předložen k připomínkovému řízení v létě t.r. Na podzim by měl být předložen Parlamentu ČR.

Kontrolní činnost Úřadu

Úřad v posledním půlroce přijal ve svém kontrolním odboru 118 stížností. Zaevidoval celkem 11 případů vykazujících znaky skutkové podstaty přestupků. Policie, nebo jiný orgán předaly Úřadu čtyři případy, 1 případ předal Odboru inspektor Úřadu, 1 oznámení o přestupku učinil občan, 5 zjištění přestupků vyplynulo z vlastních zjištění při šetřeních a ze stížností. Uloženo bylo 6 pokut, ve dvou případech bylo zahájeno správní řízení – a to v případě měst Blovice a Kraslice.

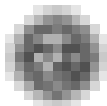
Existují však některé problémy v podávání stížností, které Úřad zaznamenal v loňském roce, pokračoval na ně ve výroční zprávě za loňský rok, ty ale nadále přetrvávají:

■ Množství stížností je podáno na základě skutečnosti, že správce (především určitá firma, ale i státní instituce) nesplnil očekávání stěžovatele týkající se dodání určitého zboží, služby, vydání rozhodnutí apod. Problém se tedy vlastně netýká zpracování osobních údajů, ale této údajné dimenze nabývá až v okamžiku, kdy stěžovatel nebyl uspokojen v řízení podle jiných předpisů, resp. kdy usoudil, že tento proces (např. podání soudní žaloby) by s sebou nesl pro něj nepřiměřené překážky.

■ Stěžovatelé požadují rozhodnutí ohledně uspokojení svých individuálních nároků, např. vyslovení povinnosti zaplacení peněžní úhrady, povinnosti omluvy apod. a stejně tak se domáhají řízení podle zrušeného zákona č. 256/1992 Sb. Úřad pro ochranu osobních údajů je ovšem oprávněn působit k odstranění systémových vad při zpracování osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů a jiné, zejména individuální nároky, je třeba řešit prostřednictvím soudu.

■ Předložená stížnost se týká náhodného, resp. nesystematického zpracování informací, a to např. formou jednorázové informace publikované sdělovacími prostředky. Takovéto záležitosti je ovšem třeba řešit cestou jiných předpisů, především podáním žaloby na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. občanského zákoníku.

■ Někdy se stížnost týká zpracování osobních údajů, které je ale upravováno zvláštním zákonem vůči zákonu o ochraně osobních údajů. Zde je také třeba připomenout značné rozšíření nesporných názorů, podle nichž lze osobní údaje zpracovávat pouze se souhlasem subjektu údajů, resp. zákon o ochraně osobních údajů chápou jako zákaz zpracování osobních údajů. Předmětná podání týkající se zejména vedení katastru nemovitostí nebo obchodního rejstříku proto nelze akceptovat. Jejich četnost však, podle názoru Úřadu, nastolila otázku, zda by nebylo vhodné přistou-

pit k legislativním opatřením, na jejichž základě by byl zúžen rozsah zpracovávaných osobních údajů anebo omezeno jejich zpřístupnění (to se týká např. rodného čísla). V tomto smyslu se kromě jiného Úřad touto problematikou také zabýval v rámci své legislativní činnosti.

■ Obdobná je situace, kdy stížnost je podána, aniž stěžovatel nejprve využil svého práva vůči správci zamezit zpracování osobních údajů (např. podle § 5 odst. 6 zákona o ochraně osobních údajů), anebo je podána až po udělení řádného souhlasu se zpracováním osobních údajů, přičemž subjekt údajů nevyužil své právo na odvolání tohoto souhlasu. V tomto případě Úřad poukazuje na nutnost primárně využít předmětných práv s tím, že kontrolu zahájí až v případě nedostatečné odezvy správce.

Mezinárodní spolupráce

Úřad význačně rozvíjel svou mezinárodní spolupráci. Jeho předseda byl členem mise Rady Evropy, která v Moskvě působila při vytváření dokladů pro uprchlíky z Čečny a Ingušska. Intenzivní byla příprava Úřadu na plnění povinností vyplývajících z Schengenské agendy, která přibývá do rámce kompetencí Úřadu. Pokračovala práce skupiny V4, Pobaltí a balkánských zemí, jejímž je český Úřad spoluzakladatelem: V dubnu se uskutečnila v pořadí již třetí společná jednání členů skupiny v Budapešti. Těsnou spolupráci navázal Úřad s partnerskou institucí na Slovensku.

V květnu uspořádal Úřad v Praze z pověření Rady Evropy a pod její záštitou seminář pro experty z Bosny a Hercegoviny. Seminář zajišťovali pracovníci Úřadu. Bosna a Hercegovina, 44. člen Rady Evropy, začíná s aplikací svého nového zákona o ochraně osobních údajů a s budováním dozorové instituce. V Sarajevu poskytoval konzultační pomoc předseda českého Úřadu. Důvěra, které se tak českému Úřadu a jeho předsedovi dostává, je sice vysoce zavazující a náročná, svědčí ale také o tom, jakou pověst požívá profesionalita ochrany osobních údajů v České republice.

Publikační činnost

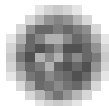
Druhé číslo čtvrtletního bulletinu Úřadu za letošní rok přineslo mj. přehled o překladech evropských dokumentů týkajících se ochrany osobních údajů, které jako informativní Úřad zveřejnil a může zájemcům na vyžádání nabídnout. Za druhé čtvrtletí roku publikované částky Věstníku 24 a 25 přinesly překlad Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES) a Doporučení Rec(2002)19 o ochraně osobních údajů shromažďovaných a zpracovávaných pro účely pojištění. Oba dokumenty jsou v informativním překladu k dispozici také na webových stránkách Úřadu.

Téma: Ochrana soukromí při elektronické komunikaci

Cookies aneb koláčky v dobrém i ve zlém

Anglický (nebo přesněji řečeno americký) výraz „cookie“ má, jak už to v angličtině bývá, mnoho různých významů. Jedním z nich je „koláček“, nebo „sušenka“. V našem článku budeme „cookies“ chápat jako softwarové koláčky, malinké soubory, které se - bez vědomí uživatele - ukládají na jeho PC v průběhu jeho návštěv na webu. „Cookies“ pak slouží k tomu, aby během těchto návštěv zaznamenávaly o uživateli různé údaje. Sbírají informace, týkající se uživatelů, kteří pravidelně navštěvují určité internetové stránky. Charakter těchto informací je různý.

Správce webového serveru zpravidla nemá možnost přímo identifikovat osobu, která jeho stránky navštíví. „Cookies“ neobsahují údaje vztahující se ke konkrétní osobě, nýbrž jen poskytují různé informace o určitém uživateli, aniž dovolují jeho osobu blíže specifikovat. Mohou se však stát osob-

nějšími, pokud se správci webové stránky podaří určit totožnost (identifikovat) návštěvníka stránek jinými prostředky (např. na základě údajů poskytnutých samotným návštěvníkem, nebo vycházejí z údajů poskytnutých při navázání spojení - např. IP adresa).

Ve chvíli, kdy může být snadno zjištěna vazba „cookies“ k určité osobě, mělo by být jejich další použití a šíření podmíněno alespoň tím, že dotčená osoba o tom bude informována. Jinými slovy: Správce příslušné webové stránky by měl osobu, jíž se to týká, uvědomit o předpokládaném využití informací získaných z „cookies“, stejně jako o předpokládaném záměru, jemuž tyto informace poslouží. Přes snahu o právní regulaci (například ve Švýcarsku je transfer „cookies“ zakázán, pokud o něm není uživatel předem informován) je vždy třeba počítat s tím, že s „cookies“ se prostě při našich toulkách internetem budeme setkávat i nadále. V této souvislosti připomínáme, že většina internetových prohlížečů (za všechny jmenujeme ty nejrozšířenější – Internet Explorer a Netscape) **umožňuje „cookies“ zakázat**. Je však dobré vědět, že některé transakce (například některé online objednávky, platby apod. nelze bez „cookies“ realizovat).

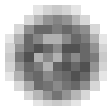
Uvedme si nyní příklad, kdy existence a činnost „cookies“ může být docela užitečná (in: Jiří Peterka – „Cookies“, <http://earchiv.isdn.cz/a96/a638k130.php3>):

„Například když se zaregistrujete na nějakém WWW serveru a dostanete zde přidělené jméno a heslo, musíte při každém novém „příchodu“ procházet přihlašovací procedurou a ručně uvádět potřebné jméno a heslo. To je jednak nepohodlné, ale hlavně problematické v okamžiku, kdy potřebné jméno a heslo zapomenete. V situaci, kdy se podobným způsobem zaregistrujete u většího počtu WWW serverů, je zapomenutí velmi snadné a docela pravděpodobné. Řešením by mohl být takový mechanismus, který by si dokázal potřebné identifikační údaje pamatovat za vás, a dokonce je i za vás předkládal v takových situacích, kdy jsou zapotřebí. Vše by mohlo fungovat takovým způsobem, že při vašem prvním zaregistrování u určitého WWW serveru by vám nebylo přiděleno uživatelské jméno a heslo, ale pouze jednoznačný identifikátor („cookie“). Navíc byste jej nedostali do ruky vy, ale přímo váš dobře si pamatující browser (vy byste o tom dokonce ani nemuseli vědět). Váš browser by si příslušné „cookie“ vhodným způsobem uchoval, a až byste někdy v budoucnu znovu zavítali na zmíněný WWW server a ten chtěl, abyste se mu identifikovali, mohl by váš browser vyslat požadované „cookie“ už zcela sám. Relativně zdlouhavé a nepohodlné „ruční přihlašování“, spojené s nebezpečím lidského zapomenutí, by tak mohlo být zcela eliminováno a nahrazeno spolehlivějším automatizovaným postupem.

Pro praktickou realizaci právě naznačené myšlenky bylo samozřejmě nutné vyvinout a standardizovat vhodné techniky a postupy.“

Dobré a špatné koláčky

„Cookies“, softwarové koláčky, které se zapisují na pevný disk počítače během našich návštěv na internetu, se navzdory svému roztomilému názvu chovají spíš potměšile: velmi často jde o softwarové špehy, kteří pilně monitorují naše zvyklosti. Dnes je už k dispozici řada programů, které dokáží tyto obtížné „svědky“ odstraňovat. Například WebWasher: Ten umí, kromě ochrany proti záplavám různých inzerátů, které na nás při návštěvách webu vyskakují ze všech stran, „cookies“ filtrovat a rozlišovat mezi „cookies“ užitečnými (neboť i taková, jak jsme si již řekli, existují) a mezi těmi nežádoucími. Program navíc umožňuje potlačit odeslání naposled navštívené internetové adresy, což je z hlediska ochrany a bezpečnosti údajů rovněž užitečné.

Čím platíme za bezplatný software?

Úskalí bezplatných počítačových programů (Freeware)

Počítačové programy, které jsou nabízeny zdarma (jde o tzv. Freeware), jsou čím dál populárnější. Jenomže příslušná licenční ujednání, které ostatně téměř nikdo nečte, jdou někdy až tak daleko, že vydavatelům či autorům těchto programů umožňují neomezený přístup na váš počítač.

Když většina uživatelů PC klikne po přečtení složitých uživatelských podmínek v licenčním ujednání (jehož text se zobrazí před nebo po instalaci freewarového programu) na tlačítko „Souhlasím“, je to spíše z pohodlnosti nebo z naivní důvěry, než proto, že by s uvedenými podmínkami skutečně souhlasili. Stojí však za to přečíst si je velmi pozorně a raději dvakrát.

V současné době totiž běžně dochází k tomu, že si některé softwarové společnosti vyhradí v licenčním ujednání právo ukládat na váš počítač internetové odkazy, zakládat zde adresáře či dokonce umožňovat jiným osobám přístup na vaše PC. Zpravidla jsou přitom hojně využívány nejrůznější právní triky a kličky. Například společnost Microsoft již po léta zahrnuje do svých licenčních ujednání (tzv. Licence Agreement) klauzuli o tom, že nenese odpovědnost za eventuální bezpečnostní „díry“ ve svých programech. Představitelé jiných průmyslových odvětví, kde může být předmětem právního postihu sebemenší nedostatek jejich produktů, nestačí nad takovou „výsadou“ žasnout. Uživatelé osobních počítačů a internetu si navíc mezitím vypěstovali cosi, co bychom mohli nazvat „imunitou vůči uživatelským podmínkám v licenčních ujednáních“: Téměř nikdo už dnes ta malá písmenka nečte, každý se omezí na pouhé odkliknutí tlačítka „Souhlasím“, jen aby už to měl za sebou. Je však dobré vědět, že již došlo k řadě právních postihů osob, jež do svých licenčních ujednání zahrnovaly nepřijatelné uživatelské podmínky, z psychologického hlediska šikovně formulované právě tak, aby byly rychle a lehkomyšlně přijaty prostým odkliknutím tlačítka „Souhlasím“.

Zde je několik užitečných rad, kterými byste se měli řídit, než začnete z internetu stahovat sharewarové či freewarové programy:

- Čtete pozorně uživatelské podmínky obsažené v licenčním ujednání. Ověřte si, že velikost stahovaného programu zhruba odpovídá jeho předpokládanému účelu.

- Vyplňujete-li nějaký on-line formulář, snažte se neprozradit v něm vaši skutečnou totožnost. Může vás to uchránit před nevyžádanou elektronickou poštou.

- Instalační procedura vám někdy umožňuje **neinstalovat** určité části nabízeného softwaru, které vlastně nejsou ničím jiným než tzv. „crapware“, tedy zbytečnými, pro daný účel nerelevantními programy. Dbejte na to, abyste si na svůj počítač nainstalovali pouze hlavní program, tedy ten, který budete skutečně používat.

- Po stažení programu na vaše PC proveďte okamžitě jeho antivirovou kontrolu.

Přejete-li si pokračovat ve stahování bezplatných počítačových programů, sledujte pozorně, co se děje při jejich následné instalaci. Neváhejte také zrušit všechny případně nabízené volby, které nebudete potřebovat.

- Řada volně šířených programů je doprovázena malým „špionážním“ programkem, stahujícím z počítače různé údaje o vaší osobě, nebo funkci, která v průběhu chodu programu umožňuje střídavé zobrazování všelijakých reklam. Existují různé softwarové prostředky (často jsou rovněž zdarma), které vás mohou před tímto typem programů ochránit (např. **SpywareBlaster**, **IE SPYAD**). Můžete si také ověřit, zda již podobné „špionážní“ či reklamní programy nejsou na vašem PC nainstalovány, a v kladném případě je odstranit. K tomu slouží např. programy **Ad-Aware**, **Spybot**, **Search&Destroy** a řada dalších. Samozřejmě že uvedené programy jsou pravidelně a často aktualizovány, a je tedy na uživateli (pokud si ovšem přeje účinně chránit svůj počítač), aby byl informován o vývoji v této oblasti a dbal na to, aby vždy používal aktuální verze těchto programů.

Přispějí mobilní telefony k invazi do našeho soukromí?

Dá se říci, že z hlediska ochrany soukromí jsou mobilní telefony dvojsečnou zbraní.

Různé reklamy dnes vyzdvihují jejich novou schopnost fotografovat (pokud mají integrována digitální fotografická zařízení) a pořízená foto pak prostřednictvím internetu dále rozesílat. Před nějakým časem umožnily internetové technologie prakticky každému, aby se v prostředí webu stal potenciálním vydavatelem. Dnešní mobilní technologie mohou učinit z každého uživatele živého „vysílatele“ různých informací. A potažmo i potenciálního voyeurů...

Naprostá většina lidí však soukromí druhých nijak nenarušuje a sotva lze popřít, že nové technologie nám poskytují také nemálo užítku. Asi by nebylo moudré jít až do krajností a s novými zákony je z našeho života vyhánět.

Právní předpisy, týkající se ochrany soukromí v australském státě Victoria, však za záznam soukromých aktivit druhých osob, bez souhlasu dotčené osoby, počítají až s dvouletým trestním postihem na svobodě.

Stane-li se, že nějaké nové technologie obnaží „díru“ v legislativě, což následně umožní závažné průlomky do soukromí jedince, lze vše napravit postupným znovunastolením rovnováhy mezi soukromím jednotlivce a ostatními zájmy.

Postupem času spěje vývoj nových společenských zvyklostí a konvencí většinou k tomu, aby byly v souladu s duchem nových technologií. Lidé i různé organizace a společnosti se těmto trendům postupně přizpůsobí, neboť si význam ochrany soukromí dostatečně uvědomují a chtějí tuto hodnotu uchovávat a chránit.

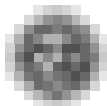
Proč tedy tvrdíme, že jsou mobily dvojsečnou zbraní? Je tomu tak proto, že jde o nástroj, který si ce může narušitelům soukromí druhých dobře posloužit, stejně dobře je však může prozradit: Každý mobilní telefon má svůj jedinečný identifikační kód (to kvůli fakturačním účelům) a každé sdělení - včetně grafické, obrazové informace - může být v telekomunikační síti vystopováno až ke konkrétnímu zdroji, tedy k mobilu, z něžž bylo odesláno.

Agentury, jejichž činnost se orientuje na asistenci při vymáhání práva, mohou získat přístup k výpisům a záznamům telefonních společností. Tyto společnosti evidují údaje o tom, kdo a komu telefonoval, z jakého a na jaké telefonní číslo a kdy byl daný hovor (či jiný typ sdělení) realizován. (To, že získání takových údajů by mělo být možné pouze na základě soudního příkazu, je v oblasti ochrany soukromí předmětem diskuse.)

Mobily jsou také schopny vás lokalizovat, a to buď tak, že příslušná telekomunikační společnost může stanovit polohu vysílací či retranslační věže, v jejíž blízkosti se v určité chvíli sdělení z mobilního telefonu realizovalo, anebo je schopna (to platí pro novější mobily, v nichž je integrován globální poziční systém - GPS) určit přesnou polohu volajícího prostřednictvím satelitního systému.

Je tedy třeba zvláště ocenit všechny výrobce a prodejce mobilních komunikačních technologií, kteří své zákazníky upozorňují na tyto stinné stránky, které mohou vést k narušování soukromí druhých. Jsme povzbuzováni k tomu, abychom měli tyto technologie rádi. Naučme se však mít je rádi s moudrou obezřetností.

*Paul Chadwick
Komisař Úřadu pro ochranu soukromí ve státě Victoria, Austrálie
Privacy Aware Vol. 2 No. 1/2003, Victoria, Austrálie*

Recenze, aktuality...

Rada Evropy

POCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ V RADĚ EVROPY

V září roku 2002 vydala Rada Evropy sborník „*Achievements in the Field of Data Protection*“. Publikace přináší nejdůležitější informace o výsledcích, kterých Rada Evropy dosáhla v oblasti ochrany osobních údajů.

Jak vyplývá již z jeho názvu, sborník je věnován problematice ochrany osobních údajů a je rozdělen do dvou hlavních oddílů. První oddíl sborníku informuje o významných aktivitách Rady Evropy v oblasti ochrany osobních údajů. Předmětem druhého oddílu jsou úplné texty všech dokumentů, o nichž se hovořilo v oddílu prvním.

Sborník je dobrou pomůckou pro všechny zájemce, kteří se chtějí lépe orientovat v oblasti ochrany údajů na mezinárodní úrovni a chtějí mít přehled o tom, jakých výsledků na tomto poli dosáhla Rada Evropy. Publikace je k dispozici v knihovně Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Více informací o obsahu sborníku najdete ve Věstníku Úřadu č. 26.

Austrálie

KONFERENCE V SYDNEY

Ve dnech 10. – 12. 9. 2003 proběhne v australském Sydney v pořadí již pětadvacátá mezinárodní konference komisařů pro ochranu osobních údajů.

Klíčovým tématem konference budou praktické aspekty ochrany osobních údajů, související s běžným životem občanů, činností vlády a s podnikatelskou sférou. Konference si klade za cíl zhodnotit výsledky dosažené na poli ochrany osobních údajů, vybudovat pro občany prostor pro širší možnost jejich volby v této oblasti a navrhnout jim k tomu vhodná řešení. Komisařům pro ochranu osobních údajů zde bude nabídnuta vhodná příležitost nejenom ke vzájemnému dialogu, ale také k diskusi s představiteli státní správy a podnikatelské sféry. Kromě toho zde bude možno navázat na některá významnější témata z loňské konference v Cardiffu. Konferenci bude doplňovat řada doprovodných akcí (např. otázky boje proti terorismu) a workshopů.

TĚLO JAKO ÚDAJ

Celosvětovému setkání ochránců osobních údajů bude předcházet konference na zajímavé téma biometrie, nazvaná „Tělo jako údaj“ („Body as Data“). Tuto konferenci pořádá komisař Úřadu pro ochranu soukromí ve státě Victoria, Austrálie.

Naše tělesná schránka je čím dál více vnímána jako souhrn osobních údajů, zejména v souvislosti se stanovením totožnosti. Moderní biometrické technologie dnes mohou precizně stanovit identitu jakékoli osoby, vycházejíce přitom z otisků prstů a dlaní, obrazce tváře, oční duhovky, hlasového vzorce, DNA atd.

Jenomže biometrie bude muset na své triumfální cestě nacházet řadu kompromisů. Jde především o rozumně stanovený kompromis mezi tím, čemu zpravidla slouží (tedy např. kriminalistice, bezpečnostním systémům apod.) a mezi právem občanů na soukromí a na ochranu osobních údajů, které někdy může být biometrií narušeno. Jde o problém který je při současném rozmachu biometrie na jedné straně a při růstu terorismu na straně druhé stále naléhavější.

Právě těmto tématům bude kromě jiného věnována konference „Body as Data“, která proběhne 8. září v Melbourne.

Chraňme si zákon na ochranu soukromí

„Sedněte, Kulíku, máte nedostatečnou!“ Kdo by neznal hrdiny těch starých studentských filmů, k nimž se občas s úsměvem rádi vracíme na televizní obrazovce. Rebelanti Kulík, Čuřil, Holous a..., už nevím jak se všichni ti další jmenovali, s potěšením využili každé příležitosti, aby nějak nabourali v té době zdánlivě neotřesitelnou profesorskou autoritu. Po vynesení ortelů známku spravedlivě oceňující fatální neznalost však se sklopenýma ušima usedli zpátky do lavice. Ani nám, usedajícím do někde ještě stejných školních lavic o pár desítek let později, nepřípadalo učitelovo sdělení známky po ústním zkoušení před kolektivem třídy jako útok proti naší osobnosti. Ne tak některým dnešním žákům a studentům. A tak chtějí svým učitelům a profesorům známkování před třídou zakázat. Inu, je jiná doba a dnes už přece máme zákon o ochraně osobních údajů.

Ano, je jiná doba. Počítače, u nichž dnešní Kulíkové a Čuřilové tráví dlouhé hodiny svého volného času, jsou schopny ve zlomku okamžiku vyhodnotit stovky a tisíce jmen a k nim přiřazených údajů. Jiného rasového původu je ten a ten a ten... Náš nový prací prášek kupuje ta a ta a ta... Rakovinou trpí ten a ten a ten, ta a ta a ta...

Jak snadné je pak využívat a zneužívat na tomto podnosu servírovaná kvanta osobních dat. Ty, kteří si to jako první uvědomili, patrně pojala hrůza, hrůza, která stála u zrodu prvních zákonů majících chránit osobní údaje před takto prováděnými systematickými operacemi. V angličtině se pro tyto operace ujal termín „personal data processing“, v češtině „zpracování osobních údajů“. Pro takto zákony definované „zpracování“ byly přijaty přísné podmínky, z nichž klíčový význam má souhlas subjektu údajů se zpracováním. Výjimky z těchto podmínek musejí být většinou stanoveny jiným, zvláštním zákonem.

Někdy se ale zákonem o ochraně osobních údajů ohánějí různí chytráci i v případech, kdy ke zpracování osobních údajů buď vůbec nedochází, nebo souhlas se zpracováním není nutný s ohledem na jiné zákony. Žáci, kteří ne dost dobře prospívají, chtějí zakázat učitelům, aby je před třídou známkovali. Stejně jako dospělí v zaměstnání, kteří chtějí svému nadřízenému zakázat, aby jim na pracovní poradě vytkl sebemenší chybu. Starosta, který nesnáší člena zastupitelstva, mu odmítá sdělit informace o činnosti obce. Co na tom, že toto právo dává zastupiteli zákon o obcích. Neochotný úředník nesdělí občanovi informaci, která s ochranou soukromí nemá vůbec nic společného. A všichni se přitom zaklínají zákonem o ochraně osobních údajů. A tak mě napadá, že i ten „zákon o ochraně“ bychom si měli chránit před jeho zneužíváním a diskreditací.

Vraťme se závěrem do školních lavic či spíše k pedagogovi na stupínku před nimi, a nejen k tomu z filmového plátna. Snad se mnou budete souhlasit, že by měl odpovídajícím způsobem chránit to, co již je, nebo může být výsledkem zpracování osobních údajů žáků, tedy například ten notes odcizený „dlouhou rukou Saxaninou“. Zakazovat mu ale říci onu kouzelnou větu:

„Nepotěšil jste mne, studente, ani já vás nepotěším,“ smyslem zákona o ochraně osobních údajů určitě není.

-lh-